

УДК [94:352.075](477.82-22Сокіл)''155/164'' DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2021.22.3680>
ORCID ID: 0000-0001-8744-9852

ВІЙТИ ВОЛИНСЬКОГО МІСТЕЧКА СОКІЛ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Андрій ЗАЯЦЬ

Львівський національний університет імені Івана Франка
катедра давньої історії України та архівознавства
вул. Університетська 1, Львів 79000, Україна
e-mail: andrij_zajac@yahoo.com

Прослідковано витоки міського статусу Сокола та шлях потрапляння його до володінь князів Сокольських. Проаналізовано два привілеї, видані Соколу в 1559 та 1605 роках його власниками, князями Сокольськими, та великокнязівський привілей, виданий дещо пізніше (1564) і який вважали раніше початком міської історії Сокола. Надання магдебурзького права місту сприяло появі інституту війтівства. Війт та його уряд значною мірою були ключовими в системі міського самоврядування, тому так важливо встановити особи війтів, що відігравали помітну роль у життєдіяльності міста. У більшості випадків війтівство отримували через заставу. Вдалося встановити вісім війтів та час їх урядування. Серед них домінували шляхтичі і лише один війт був міщанином. Беручи до уваги імена та прізвища, можна припустити, що більшість війтів були поляками. Встановлено, що здебільшого війти особисто провадили міське судочинство, зрідка перекладаючи цю функцію на лентвійтів. Наявний джерельний матеріал дозволив частково висвітлити фінансово-підприємницьку діяльність окремих війтів.

Ключові слова: Волинь, Сокіл, Сокольські, магдебурзьке право, війти, міщани.

У книзі про урбанізацію Волині автор цих рядків розпочав міську метрику волинського містечка Сокіл від 1564 р.¹ Саме 5 липня того року князі Василь та Марко Солтановичі Сокольські отримали великокнязівський привілей на осадження в їхньому однойменному селі містечка з правом проводити щотижневий торг, один ярмарок на рік і тримати корчми². У червні 2011 р. під час роботи з актовими книгами Центрального державного історичного архіву України в Києві мені вдалося виявити документ, який поглиблює початки цього містечка. Так 17 вересня 1618 р. у Луцькому гроді сокільський міський писар Лукаш Равинський від імени усіх міщан подав для впису два документа. Перший локаційний документ Василя і Марка Сокольських міщанам від 10 жовтня 1559 р. У ньому зазначено, що князі з дозволу великого князя (!) осаджують місто, надають міщанам магдебурзьке право (у пізнішому великокнязівському привілеї цього не було), 20 років так званої волі (тобто звільнення від податків і повинностей). Міщани можуть вільно покинути місто, “давши складное, водлуг

¹ Андрій Заяць, *Урбанізація Волині XVI – першої половини XVII ст.*, (Львів: Добра справа, 2003), 52.

² Российский государственный архив древних актов, ф. 389, оп. 1, д. 38, л. 491 492 об.; д. 204, л. 63 64 об.

обычаю местского” і продавши свій будинок та землю лише міщанам Сокола. Після виходу “волі” з чверті лану міщани платитимуть по 12 грошів литовських, по 5 грошів з городу, по 8 з ринкових і вуличних будинків і по 6 – “которые будут на тылу дома”. На потреби міста до міської скриньки вноситимуть “плат ратушний, важное, пострыгалное, воскобойное, мостовое”. Ці гроші повинні збирати двоє міщан, що зобов’язані складати звіт, як використано кошти. Щороку селяни, що “прислухают” до міста, мають давати гроші для утримання в належному стані міських укріплень. Кожен міщанин повинен мати рушницю, а комірники рогатину та “пописоватисе у войта два разы презь рокъ, ижъ готовые, где ж бы была потреба”. Від підводної повинности міщан звільняли і дозволяли брати з пущ дерево для будівництва будинків, а на Стирі вільно ловити рибу та випасати на лугах худобу³. Цей привілей був значно розлогіший, аніж лаконічний та пізніший великокнязівський.

Другий документ, внесений до гродської книги тим же міським писарем – привілей 30 січня 1605 р. міщанам від князя Стефана Марковича Сокольського. Князь, беручи до уваги “хут и зычливость противко себе мещанъ моих соколских”, підтверджує звільнення їх від підводної повинности та від давання сиру і масла. Обіцяє не вводити ніяких нових податків мали виконувати лише ті повинности, що були раніше. За це міщани щороку мають давати князеві 100 золотих⁴.

Надання міщанам магдебурзького права покликало до життя уряд вйта та нову організацію міського управління. Хто був першим вйтом не знаємо, бо цей уряд уперше зафіксовано лише 1577 р. Від того року і аж до 1611 р. його займав шляхтич Михайло Рудовський⁵. У лютому 1612 р. він згадується вже як покійний⁶. На яких умовах М. Рудовський володів вйтівством – невідомо.

У подальшому маємо декілька документів про передачу вйтівства в заставу. Дня 11 листопада 1611 р. у Луцькому гроді возний Григорій Минковський свідчив, що на прохання княгині Магдалени Сокольської та її сина Стефана ввів у сокольське вйтівство шляхетного Валентого Тучаницького⁷. Натомість лише 27 березня 1612 р. княгиня Магдалена з сином представила для обляти в Луцькому гроді лист, датований 12 липня 1611 р. “на записане доживотя на вйтовстве в мeste Соколю” В. Тучаницькому та його дружині Маруші Сосницькій. З тексту угоди довідуємося, що вйтівство заставлене за 300 золотих

³ Центральний державний історичних архів України у Києві (далі – ЦДІАК України), ф. 25, оп. 1, спр. 109, арк. 153 зв.–154 зв.

⁴ Там само, арк. 154 зв.–155 зв.

⁵ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 165 (1577 р.); спр. 31, арк. 140, 1127 зв. (1584 р.); спр. 40, арк. 282 зв. (1592 р.); спр. 43, арк. 69 зв. (1593 р.); спр. 45, арк. 995 (1594 р.); спр. 66, арк. 71 зв. (1602 р.); спр. 86, арк. 174 (1610 р.).

⁶ Там само, спр. 92, арк. 283.

⁷ Там само, спр. 90, арк. 1074 зв. 1075 зв. Ще в січні та серпні 1611 р. він згадується як возний; Там само, арк. 11, 962.

і дане “з судами, пересудами, паметними, з винами войтовскими, куницями [...] с полями и з сеножатми, здавна до войтовъства належачими, меновите з двома ланами [...] и сеножати свое ему придаемо на шест косаровъ [...], к тому тежь резника Гаврила Стецковича и рыбитва Сака с товаришом”. Різник зобов’язаний давати йому по “лопатці” від зарізаної на продаж худоби, а риболов щотижня по два “оброки” риби. З кожного возу солі, що беруть до панського двору, війтові належить 30 “головажен”. Раз на тиждень війт може брати з лісу три вози дров, а для будівництва господарських споруд в міру потреби. З так званих злодійських штрафів війтові йтиме копа грошей. Міщани не повинні оминати міський суд, а звертатися до дворного суду можуть лише з апеляцією від міського суду, бо інакше сплатять штраф у пів золотого до міської скриньки та ще чотири гроші війтові. За апеляцію незадоволеної сторони до дворного суду війт отримуватиме від неї п’ять грошів. Райці та шляхтичі, що мешкають у місті, повинні бути в “послушенстве войтовском”, а якщо б хтось з них війтівського посланця “словом албо рукою се торгнул”, то має відсидіти у міській в’язниці 12 тижнів. Натомість якщо б хтось війта чи його посланця побив або поранив “тоть горло тратит”. Окремо застережено, щоб князівський урядник не чинив свавілля у місті. Війтові дозволено збудувати будинок, солодовню, бровар і не платити з них жодних податків. По смерті В. Тучаницького війтівство можуть тримати його жінка і діти аж до віддачі 300 золотих. Якщо б князь С. Сокольський порушив ці домовленості, то за кожне порушення платитиме 300 золотих, а також “шкоди” і “наклади”⁸.

В. Тучаницький не надовго затримався на війтівському уряді, бо вже 27 січня 1614 р. у Луцькому гроді він з дружиною Марушою Сосницькою заявив, що зрікається війтівства і отримав назад своїх 300 золотих⁹. Того ж дня у гроді постав князь Стефан Сокольський і від себе та від імени матері, княгині Магдалени, подав для обляти новий заставний лист, датований 20 грудня 1613 р. (цей лист, крім інших, підписав В. Тучаницький). Цього разу за 300 золотих війтівство передавалося в заставу шляхетному Станіславові Менцковському та його дружині Софії Рачковській. Умови заставної угоди багато у чому повторюють попередні, однак з’явилися нові пункти, а деякі подані розлогіше. Насамперед, війтівство передавалося в заставу на три роки і якщо вчасно не будуть повернуті гроші, то застava продовжиться ще на три роки і так далі. На випадок смерти князя С. Сокольського його спадкоємці не повинні перешкоджати С. Менцковському у володінні війтівством. Перед викупом війтівства князь повинен за 12 тижнів повідомити про це через возного. Якщо б С. Менцковський забажав перервати угоду, то князь зобов’язаний повернути йому гроші. Набувач війтівства може вільно переуступити його іншій особі. Князь С. Сокольський взяв на себе обов’язок і перед, і після викупу війтівства не чинити жодних

⁸ ЦДІАК України, ф, 25, оп. 1, спр. 89, арк. 772 зв. 775.

⁹ Там само, спр. 95, арк. 276 276 зв.

перешкод С. Менцковському і не судитися з ним. Якщо князь повідомить про час викупу в'їтвства, але не з'явиться і не викупить його, то платить “заклад таковое другое сумы”. На випадок порушення князем певних пунктів угоди, то крім плати по 300 золотих за кожне порушення (як це було у попередній угоді), він зобов'язується компенсувати “шкоды, наклады на голое речене слова” та дозволяє покликати його до будь якого суду у будь-якому воєводстві “не отзываются се от того суду до иньшого и не закладаючи се хоробою обложеною, службою его кр мл и послугою Речи Посполитое, болшою справою въ иншом повете и зношене позву речи, не труднечи молодостю лет потомковъ”. До цього князь обіцяє не подавати апеляції на ухвалу суду¹⁰. Возний Григорій Минковський 24 січня 1614 р. у гроді свідчив, що з трьома шляхтичами 21 грудня 1613 р. ув'язав С. Менцковського у сокільське в'їтвство¹¹.

Однак уже 10 липня 1614 р. возний Матис Славогурський свідчив у гроді, що того ж дня разом з двома шляхтичами побував у дворі князя С. Сокольського, де зі згоди князя та присутніх С. Менцковського і його дружини Софії відбулося переуступлення в'їтвства шляхетному Марціянові Іршинському¹². На цьому уряді той довго не затримався, бо вже 30 серпня 1616 р. возний Станіслав П'яновський свідчив у Луцькому гроді, що він з двома шляхтичами 29 березня 1616 р. був у Соколі, де князь С. Сокольський після смерті в'їта М. Іршинського “побравши у шляхетного пана Стефана Кголинского четвертое сто золотых помененое войтовъство соколское в суме чотырох сотъ золотых полских обычаем заставным апробовавъши записъ ориинальный заставный” повідомив міщан про передачу в'їтвства згаданому С. Голинському¹³. Дня 10 березня 1616 р. у Луцькому гроді від імени ксьондза Захаріяша Писарського, сокільського плебана, С. Голинський подав для впису тестамент, на той час уже покійного, в'їта М. Іршинського з печаткою і підписом шляхетного Антонія Жилича, оскільки в'їт не вмів писати. Покійний в'їт заповів 100 золотих на потреби новозакладеного костелу в Соколі, 50 золотих на міський шпиталь, 7,5 грошів райці Мацею Гродзіцькому “za mieszkanie moie w domu iego”, і йому ж доручив в'їтвський уряд до його викуплення князем. Під час укладення тестаменту були, крім М. Гродзіцького, райці Семен Абрамович та Марцін Шишка, а також лавники Вітко Михайлович, Пашко і Клим Борисовичі та Іван Соколець¹⁴. С. Голинський як в'їт згадується 13 червня 1617 р.¹⁵. Як довго він утримував уряд невідомо.

Відтак 11 березня 1622 р. возний Стефан Драбович свідчив, що 25 лютого того ж року він з шляхтичами Єрим Яскоронським та Мацеєм Гродзіцьким на

¹⁰ ЦДІАК України, ф, 25, оп. 1, спр. 95, арк. 278 зв. 282.

¹¹ Там само, спр. 97, арк. 56–57.

¹² Там само, спр. 99, арк. 266–зв. 267.

¹³ Там само, спр. 105, арк. 437 зв.

¹⁴ ЦДІАК України, ф, 25, оп. 1, спр. 103, арк. 217–219.

¹⁵ Там само, спр. 106, арк. 702.

прохання волинського підстоля Криштофа Єловицького ув'язав за 400 золотих у сокільське вйтівство вже знаного нам Станіслава Менцковського і його дружину Софію.¹⁶ Сам К. Єловицький був швагром князя С. Сокольського (одружений з його сестрою Олександрою) і мав те вйтівство у тій же сумі від покійного вйта С. Голинського. Однак уже 25 жовтня 1622 р. возний Матвій Зубковський у Луцькому гроді заявив, що ще 20 вересня того ж року з двома шляхтичами на прохання К. Єловицького і дружини Олександри Сокольської був у домі С. Менцковського, повідомивши його про намір подружжя викупити вйтівство, на що той дав згоду¹⁷.

Дня 7 квітня 1623 р. К. Єловицький з дружиною Олександрою у Луцькому гроді подав для впису лист, датований шостим числом (місяць не вказаний, можливо квітень) 1623 р. про віддачу за 400 золотих у заставу вйтівства сокільському міщанинові Данилові Яцковичу Жиличу. Умови застави здебільшого повторювали попередні, але було кілька новин. Вйтівство заставлялося на три роки і раніше цього терміну власники Сокола не могли його відібрати під загрозою штрафу 400 золотих та відшкодування “шкод під голим словом”. Після викуплення вйтівства відводилося шість тижнів для того, щоб “вибратися” з нього¹⁸. 8 квітня 1623 р. возний Матвій Зубковський ув'язав Д. Жилича у вйтівство¹⁹. Вчасно його викупити у 1626 р. могла зашкодити смерть К. Єловицького, який 21 липня того року згаданий як нещодавно померлий²⁰ і Д. Жилич володів вйтівством далі, а 21 березня 1629 р. перед міським урядом у присутності вйта Федора Борисовича (!) уступив його шляхтичу Станіславові Дембницькому²¹. Як у цю конструкцію вписувався вйт Федір Борисович важко пояснити. Однак уже 9 травня у луцькій гродській книзі, а у випісі з міської книги Сокола за 13 травня 1630 р. вйтом названо Яна Гумінського²². Як довго він утримував цей уряд не знаємо. Остання звітка про сокільське вйтівство належить до 20 листопада 1647 р., коли возний Криштоф Жилич на доручення Геліяша Єловицького ув'язав у вйтівство Федору з Бурська Богушевичеву Запольську та подружжя Стефана і Марину Рибчинських²³.

¹⁶ ЦДІАК України, ф, 25, оп. 1, спр. 126, арк. 320 зв.–321 зв.

¹⁷ Там само, спр. 130, арк. 859–869 зв.

¹⁸ Там само, спр. 133, арк. 327–329.

¹⁹ Там само, спр. 134, арк. 355–355 зв.

²⁰ ЦДІАК України, ф., 25, оп. 1, спр. 145, арк. 447 зв.–448.

²¹ Олексій Вінниченко, “Два документи першої половини XVII ст. до історії волинського містечка Соколь,” *Студії і матеріали з історії Волині. 2012* / ред. В. Собчук. (Кременець: Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник, 2012), 286–287.

²² ЦДІАК України, ф, 25, оп. 1, спр. 172, арк. 1006–1006 зв.; спр. 173, арк. 773 зв.

²³ Там само, спр. 260, арк. 378–379.

²⁴ Андрій Заяць, “Інститут вйтівства в містах Волині XVI – першої половини XVII ст.,” *Центральна і Східна Європа в XV – XVII століттях: питання соціально-економічної історії. До 100-річчя від дня народження професора Дмитра Похилевича.* (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 1998), 106–112; *Його ж. Міське суспільство Волині XVI першої половини XVII ст.* (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019), 151–153.

Щодо особи вїта та його значення в управлінні містом, поміж істориками точаться суперечки²⁴, однак, видається, що корінь проблеми взаємовідносин вїта з міською громадою полягав у тому, що громаду репрезентувала особа, не обрана цією громадою. До того ж вїтом зазвичай був шляхтич, який сприймав цей уряд як засіб збагачення, а тому не раз перекладав свої обв'язки на лентвїта. Крім того складність проблеми взаємовідносин *вїт* / *міська громада* полягає у тому, що особливості цих відносин були в кожному окремому місті, тому вивести усереднений образ вїта є складно. Відомо багато прикладів негідної поведінки вїтів, перевищення ними своїх повноважень, неприкрите бажання збагатитися коштом міста, однак знаємо немало прикладів, коли вїти обстоювали міські інтереси, піклувались про окремих міщан тощо.

Сокільські вїти не були винятком. Передовсім бачимо, що практично всі з відомих вїтів отримали цей уряд у заставу. За винятком Дмитра Жилича всі вїти були шляхтичами, і, орієнтуючись на їхні імена та прізвища, можна припустити, що більшість були поляками. Збережені документи свідчать, що сокільські вїти брали участь у судових засіданнях, хоча знаною особою у місті був і лентвїт²⁵. Зокрема вїт Михайло Рудовський засідав у жовтні 1584 р. при розгляді справи про вбивство у місті під час ярмарку рожищського міщанина²⁶ та у січні 1593 р. при розгляді справи про викрадення коня²⁷. Ян Гумінський очолив судове засідання у травні 1630 р., коли розглядалася справа про побиття²⁸. У серпні 1594 р. М. Рудовський, обстоюючи інтереси сокільського міщанина Івана, побитого підданним луцького владики Кирила (Терлецького), позивав його у Луцькому гроді²⁹. Ян Гумінський у травні 1630 р. активно боронив і не видав шляхтичу Станіславові Вольському збіглого до міста його підданого Миска³⁰. У лютому 1584 р. луцький пекар Матис від себе та дружини Маруші скаржився у Луцькому гроді на їхню служанку, міщанку з Сокола, Ганну, яка без їх відома заставила луцькій міщанці Гасці Опанасовій скриньку зі срібними речами, а сама втекла до Сокола. Матис їздив до Сокола і вїт М. Рудовський, захищаючи міщанку, взяв її на поруки, обіцяючи доставити звинувачену Ганну до Луцького гроду на судове засідання, але слова не дотримав³¹.

Маємо відомості, що М. Рудовський провадив якісь підприємницько-фінансові операції. У березні 1592 р. службник Михайла Кензерського Лаврин Ракович у Луцькому гроді “оповедаль”, що вїт і сокільський єврей Хаїм, названий сокільським орендарем, не віддали вчасно позичені 16 кіп грошів литовських,

²⁵ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 111, арк. 90 зв. (лентвїт Абашко Борисович).

²⁶ Там само, спр. 31, арк. 1127 зв.–1130.

²⁷ Там само, спр. 43, арк. 69 зв. –70 зв.

²⁸ Там само, спр. 173, арк. 773–774 зв.

²⁹ Там само, спр. 45, арк. 995.

³⁰ Там само, спр. 172, арк. 1006–1006 зв.

³¹ Там само, спр. 31, арк. 140.

³² Там само, спр. 40, арк. 292 зв.

потрапили у совитість (подвійний штраф), шкоди та накладу і тепер борг зріс до 40 кіп грошів литовських³². Натомість князь Григорій Друцький Любецький заборгував війтові 35 кіп грошів литовських, які мав віддати в 1591 р., але вчасно цього не зробив, а 1596 р. помер, так і не віддавши боргу. Тепер війт позиває до суду князівських дітей, які теж не поспішали повертати борг, бо справа про їхню заборгованість розглядалася ще в січні 1604 р.³³ У 1595 р. М. Рудовський, з наказу княгині Магдалени Сокольської, двічі з міщанами здійснював грабіжницький наїзд на село Брехів, що належало Павлові Вишинському³⁴. Збереглася інформація про участь М. Рудовського у побитті разом з міщанами шляхтича Лаврина Засця в жовтні 1609 р., в часі перебування його в Соколі³⁵.

Уривчасті дані про сокільських війтів не дають змоги повніше говорити про них, але все ж можемо привідкрити завісу таємничості та бодай пунктиром окреслити їхню діяльність, яка мала непересічне значення у міському самоврядуванні.

REEVES OF THE VOLHYNIAN TOWN OF SOKIL IN THE LATE SIXTEENTH AND EARLY SEVENTEENTH CENTURY

Andrii ZAIATS

Ivan Franko National University of Lviv
Department of Ancient History of Ukraine and Archival Studies
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: andrij_zajac@yahoo.com

The article introduces the origin of the urban status of Sokil and the way of its transmission into the possession of the Sokolsky family of princes. The author analyses two privileges granted to Sokil in 1559 and 1605 by its owners, the princes of Sokil, and also the Grand Ducal privilege issued in 1564. The latter used to be previously considered as the beginning of the urban history of Sokil. The granting of Magdeburg Charter influenced the emergence of the reeve government and it became an essential institution in the system of municipal self-government. This is one the reasons why it is extremely important to identify the names of the reeves who played an essential role in the life of the town. People received the office of reeve, in most cases, as a pledge. The author identifies eight names of the reeves in Sokil, as well as the periods of their activity. All of them were mainly nobles by origin and only one of them belonged to burghers. Taking into account their first and second names, the author assumes that most of the reeves were Poles. Most of them were also personally involved in municipal judicature, occasionally transferring this function to landreeves. The available sources allowed to make a research on the financial and entrepreneurial activities of some reeves.

Keywords: Volhynia, Sokil, princes, Magdeburg Law, reeves, burghers.

³³ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 71, арк. 141 зв.–144 зв.

³⁴ Там само, спр. 48, арк. 396–397.

³⁵ Там само, спр. 86, арк. 173 зв.–175.

REFERENCES

- Aktova knyha, 1577, Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Kyevi (dali – TsDIA Ukrainy u m. Kyevi), fond 25, opys 1, sprava 17. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1584, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 31. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1591–1592, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 40. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1593, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 43. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1594, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 45. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1602, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 66. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1610, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 86. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1610–1612, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 89. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1611, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 90. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1611–1612, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 92. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1613 1614, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 95. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1614, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 97. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1614, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 99. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1616, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 103. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1616, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 105. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1617, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 106. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1618, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 109. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1619, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 111. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1622, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 126. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1622, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 130. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1623, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 133. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1623, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 134. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1625, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 145. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1630, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 172. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1630, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 173. (in Ukrainian).
- Aktova knyha, 1648, TsDIA Ukrainy u m. Kyevi, fond 25, opys 1, sprava 260. (in Ukrainian).
- Litovskaya Metrika, Rossiyskiy gosudarstvennyy arkhiv drevnikh aktov (dali – RGADA), fond 389. opis 1. delo. 38. (in Russian).
- Litovskaya Metrika, RGADA, fond 389. opis 1, delo 204. (in Russian).
- Vinnychenko, Oleksii. “Dva dokumenty pershoi polovyny XVII st. do istorii volynskoho mistechka Sokol,” *Studii i materialy z istorii Volyni*. 2012, red. V. Sobchuk. (Kremenets: Kremenetsko-Pochaiivskiy derzhavnyi istoryko-arkhitekturny i zapovidnyk, 2012), 276–290. (in Ukrainian).
- Zaiats, Andrii. *Urbanizatsiyni protses na Volyni v XVI pershoi polovyny XVII st.*, (Lviv: Dobra sprava, 2003), 206. (in Ukrainian).
- Zaiats, Andrii. “Instytut viitivstva v mistakh Volyni XVI – pershoi polovyny XVII st.,” *Tsentralna i Skhidna Yevropa v XV – XVII stolittiakh: pytannia sotsialno-ekonomichnoi istorii. Do 100-richchia vid dnia narodzhennia profesora Dmytra Pokhylevycha*. (Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 1998), 106–112. (in Ukrainian).
- Zaiats, Andrii. *Miske suspilstvo Volyni XVI pershoi polovyny XVII st.* (Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2019), 582. (in Ukrainian).